Zbiór Orzeczeń

OPINIA RZECZNIKA GENERALNEGO
MANUELA CAMPOSA SÁNCHEZA-BORDONY
przedstawiona w dniu 14 stycznia 2021 r.[1]

Sprawa C-913/19

CNP spółka z ograniczoną odpowiedzialnością
przeciwko
Gefion Insurance A/S

[wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym złożony przez Sąd Rejonowy w Białymstoku (Polska)]

Postępowanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Jurysdykcja w sprawach cywilnych i handlowych – Jurysdykcja szczególna – Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej – Cesja wierzytelności – Pojęcie filii, agencji lub oddziału

1. W ramach postępowania głównego wywiązała się dyskusja dotycząca jurysdykcji międzynarodowej sądu polskiego do celów rozstrzygnięcia sporu między spółką, na rzecz której osoba poszkodowana w wyniku kolizji drogowej, która miała miejsce w Polsce, zbyła przysługujące jej prawa, a zakładem ubezpieczeń z siedzibą w Danii, który ubezpiecza ryzyko sprawcy kolizji.

2. We wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym sąd polski zwraca się do Trybunału o dokonanie wykładni przepisów dotyczących jurysdykcji szczególnej w sprawach dotyczących ubezpieczeń, zawartych w sekcji 3 rozdziału II rozporządzenia (UE) nr 1215/2012[2] w związku z art. 7 pkt 2 i 5 tego rozporządzenia. Zgodnie z tymi ostatnimi przepisami sądy miejsca, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę (pkt 2), oraz sądy miejsca, w którym znajdują się filia, agencja lub inny oddział przedsiębiorstwa głównego, są właściwe w sprawach wszczętych przeciwko temu przedsiębiorstwu w odniesieniu do działalności związanej z filią, agencją lub innym oddziałem (pkt 5).

3. W wyroku, który Trybunał wyda (w uzupełnieniu do wyroków już wydanych w dziedzinie ubezpieczeń)[3], będzie on mógł ponadto zbadać związek między art. 7 pkt 5 rozporządzenia a dyrektywą 2009/138/WE[4].

1 Język oryginału: hiszpański.

2 Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1; zwane dalej „rozporządzeniem").

3 Zobacz niedawne wyroki: z dnia 27 lutego 2020 r., BALTA (C-803/18, EU:C:2020:123); z dnia 31 stycznia 2018 r., Hofsoe (C-106/17, EU:C:2018:50); z dnia 21 stycznia 2016 r., SOVAG (C-521/14, EU:C:2016:41).

4 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie podejmowania i prowadzenia działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Wypłacalność II) (Dz.U. 2009, L 335, s. 1; zwana dalej „dyrektywą Wypłacalność II").

I. Ramy prawne

A. Rozporządzenie nr 1215/2012[5]

4. Zgodnie z motywem 16 rozporządzenia:

„Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Istnienie ścisłego związku powinno zagwarantować pewność prawną oraz uniknięcie możliwości pozywania pozwanego przed sąd państwa członkowskiego, którego pozwany nie mógł rozsądnie przewidzieć […]”.

5. Artykuł 4 ust. 1 stanowi:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego”.

6. Zgodnie z art. 5 ust. 1:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami ustanowionymi w sekcjach 2–7 niniejszego rozdziału”.

7. Zgodnie z art. 7:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

[…]

2) w sprawach dotyczących czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego – przed sądy miejsca, w którym nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę;

[…]

5) w sprawach dotyczących sporów wynikających z działalności filii, agencji lub innego oddziału – przed sądy miejsca, w którym znajdują się filia, agencja lub inny oddział”.

8. Zasady ustalenia jurysdykcji w sprawach dotyczących ubezpieczeń, będące przedmiotem sekcji 3 rozdziału II rozporządzenia, znajdują się w art. 10–16 tego rozporządzenia.

9. Artykuł 10 stanowi:

„Nie naruszając przepisów art. 6 oraz art. 7 pkt 5, w sprawach dotyczących ubezpieczenia jurysdykcję określa niniejsza sekcja”.

5 Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu nr 22 w sprawie stanowiska Danii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dania nie uczestniczyła w przyjęciu rozporządzenia i nie jest nim związana ani nie ma ono zastosowania do Danii; jednakże Dania poinformowała Komisję o swojej decyzji o zastosowaniu treści rozporządzenia pismem z dnia 20 grudnia 2012 r. (Dz.U. 2013, L 79, s. 4).

B. Dyrektywa 2009/138

10. Zgodnie z art. 145 dyrektywy („Warunki tworzenia oddziału”):

„1. Państwa członkowskie zapewniają, aby zakład ubezpieczeń, który zamierza utworzyć oddział na terytorium innego państwa członkowskiego, powiadomił o tym organy nadzoru państwa członkowskiego siedziby.

Każda forma stałej obecności zakładu na terytorium państwa członkowskiego jest traktowana w taki sposób, jak oddział, nawet jeśli obecność ta nie przyjmuje formy oddziału, ale polega jedynie na posiadaniu biura zarządzanego przez personel zakładu lub przez niezależną osobę, która posiada, tak jak przedstawicielstwo, stałe upoważnienie do działania w imieniu zakładu.

[…]”.

11. Artykuł 151 („Brak dyskryminacji osób dochodzących odszkodowań”) stanowi:

„Przyjmujące państwo członkowskie wymaga od zakładu ubezpieczeń innych niż na życie zapewnienia, by osoby dochodzące odszkodowań z tytułu zdarzeń mających miejsce na jego terytorium nie znalazły się w sytuacji mniej korzystnej w wyniku tego, że zakład ubezpiecza ryzyko inne niż odpowiedzialność cywilna przewoźnika z grupy 10 w pkt A załącznika I na zasadzie świadczenia usług, a nie za pośrednictwem jednostki organizacyjnej mieszczącej się w tym państwie”.

12. Artykuł 152 („Przedstawiciel”) stanowi:

„1. Do celów, o których mowa w art. 151, przyjmujące państwo członkowskie wymaga od zakładu ubezpieczeń innych niż na życie wyznaczenia przedstawiciela mającego stałe miejsce zamieszkania lub siedzibę na jego terytorium, który zbiera wszelkie niezbędne informacje związane z roszczeniami i ma odpowiednie pełnomocnictwa wystarczające do reprezentowania zakładu wobec poszkodowanych, którzy mogą dochodzić odszkodowań, w tym również obejmujące wypłatę odszkodowań, a także do reprezentowania go lub umożliwienia reprezentowania go przed sądami i organami tego państwa członkowskiego w zakresie tych roszczeń.

[…]”.

II. Okoliczności faktyczne i odesłanie prejudycjalne

13. CNP spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (zwana dalej „CNP”) jest spółką z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w Polsce.

14. Gefion Insurance A/S (zwana dalej „Gefion”) jest zakładem ubezpieczeń z siedzibą w Danii.

15. Crawford Polska sp. z o.o. (zwana dalej „Crawford Polska”) z siedzibą w Polsce jest przedsiębiorstwem upoważnionym przez Gefion [6] do „pełnego rozpatrywania roszczeń” oraz do „reprezentowania Gefion we wszystkich postępowaniach […] przed sądami i innymi urzędami publicznymi”.

16. Polins spółka z ograniczoną odpowiedzialnością (zwana dalej „Polins”), drugie przedsiębiorstwo z siedzibą w Żychlinie (Polska), jest również przedstawicielem Gefion w Polsce [7].

6 Na podstawie pełnomocnictwa z dnia 31 maja 2016 r. udzielonego przez upoważnionych członków zarządu Gefion spółce Crawford Polska.

7 Działa ona w charakterze agenta ubezpieczeniowego zgodnie z polskim ustawodawstwem transponującym dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/97 z dnia 20 stycznia 2016 r. w sprawie dystrybucji ubezpieczeń (wersja przekształcona) (Dz.U. 2016, L 26, s. 19).

17. W dniu 28 lutego 2018 r., w Polsce, doszło do kolizji drogowej, w której pojazd poszkodowanej i pojazd sprawcy uległy zderzeniu. W tym czasie sprawca ów miał zawartą z Gefion umowę ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadacza pojazdu mechanicznego.

18. W dniu 1 marca 2018 r., w okresie naprawy pojazdu, poszkodowana zawarła z zakładem naprawczym odpłatną umowę najmu pojazdu zastępczego.

19. W ramach rozliczenia usługi najmu wspomniana poszkodowana przelała na zakład naprawczy wierzytelność wobec Gefion. Po zakończeniu najmu warsztat wystawił fakturę VAT za usługę.

20. W dniu 25 czerwca 2018 r. CNP nabyła od warsztatu naprawczego, w drodze umowy o przelew wierzytelności, prawo do dochodzenia od Gefion wymagalnej wierzytelności tytułem zwrotu kosztów najmu pojazdu zastępczego.

21. W tym samym dniu CNP wezwała Gefion do zapłaty kwoty wynikającej z faktury. CNP wysłała to wezwanie na adres Polins.

22. Działająca na zlecenie Gefion spółka Crawford Polska zajęła się likwidacją szkody. Działając w imieniu i na rzecz Gefion, Crawford Polska zweryfikowała częściowo fakturę i przyznała część żądanej kwoty.

23. W tym samym dokumencie dotyczącym owych kwestii Crawford Polska pouczyła o możliwości złożenia reklamacji do niej jako podmiotu upoważnionego przez zakład ubezpieczeń. Crawford Polska zawarła także pouczenie o możliwości wytoczenia powództwa przeciwko Gefion albo według przepisów o właściwości ogólnej, albo przed sąd właściwy dla miejsca zamieszkania lub siedziby ubezpieczającego, ubezpieczonego, uposażonego lub uprawnionego z umowy ubezpieczenia.

24. W dniu 20 sierpnia 2018 r. CNP wniosła pozew przeciwko Gefion do Sądu Rejonowego w Białymstoku (Polska). W odniesieniu do jurysdykcji międzynarodowej CNP powołała się na podane do publicznej wiadomości przez Gefion informacje, że jej głównym przedstawicielem w Polsce jest Polins. CNP wniosła o dokonywanie doręczeń dla Gefion na adres Polins.

25. Gefion, jako strona pozwana, wniosła o odrzucenie pozwu z powodu braku jurysdykcji sądu polskiego. Jako właściwy przepis mający zastosowanie do jurysdykcji Gefion powołała art. 5 ust. 1 rozporządzenia. Stwierdziwszy, że CNP jest profesjonalnym podmiotem skupującym wierzytelności wynikające z umów ubezpieczenia, Gefion argumentowała, że spółka CNP nie posiada statusu ubezpieczającego, ubezpieczonego lub uposażonego i że w związku z tym nie korzysta ona z możliwości wytaczania powództw przed sąd w innym państwie członkowskim niż państwo siedziby ubezpieczyciela.

26. CNP odpowiedziała, że pozwana jest wpisana na listę notyfikowanych w Polsce zakładów ubezpieczeniowych państw członkowskich UE/EFTA nadzorowanych przez Komisję Nadzoru Finansowego (Polska); że sprzedaje ona polisy na terytorium Polski oraz że jest niedopuszczalne, by podmiot przejmujący wierzytelność od poszkodowanego nie mógł dochodzić zwrotu kosztu naprawy przed sądem miejsca, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę, i miejsca dokonania naprawy.

27. W tym kontekście Sąd Rejonowy w Białymstoku skierował do Trybunału następujące pytania prejudycjalne:

„1) Czy art. 13 ust. 2 w związku z art. 10 [rozporządzenia nr 1215/2012] należy interpretować w ten sposób, że w sporze między przedsiębiorcą, który nabył od poszkodowanego wierzytelność przeciwko zakładowi ubezpieczeń z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, a tym zakładem ubezpieczeń nie jest wyłączone ustalenie jurysdykcji sądu na podstawie art. 7 pkt 2 lub art. 7 pkt 5 rozporządzenia?

2) Czy – w przypadku pozytywnej odpowiedzi na pytanie pierwsze – art. 7 pkt 5 [rozporządzenia nr 1215/2012] należy interpretować w ten sposób, że działająca w państwie członkowskim spółka prawa handlowego likwidująca szkody majątkowe w ramach obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, działająca w ramach umowy z zakładem ubezpieczeń mającym siedzibę w innym państwie członkowskim, jest jego filią, agencją lub innym oddziałem?

3) Czy – w przypadku pozytywnej odpowiedzi na pytanie pierwsze – art. 7 pkt 2 [rozporządzenia nr 1215/2012] należy interpretować w ten sposób, że stanowi on samodzielną podstawę jurysdykcji sądu państwa członkowskiego, w którym doszło do zdarzenia powodującego szkodę i przed którym wierzyciel będący nabywcą wierzytelności od poszkodowanego w ramach obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej wytacza powództwo przeciwko zakładowi ubezpieczeń mającemu siedzibę w innym państwie członkowskim?”.

III. Postępowanie

28. Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wpłynął do Trybunału w dniu 13 grudnia 2019 r.

29. Uwagi na piśmie zostały przedstawione przez CNP, Gefion, rząd polski i Komisję Europejską. Przeprowadzenie rozprawy nie zostało uznane za konieczne.

IV. Analiza

30. Na prośbę Trybunału moja opinia będzie dotyczyć tylko drugiego pytania prejudycjalnego. W pytaniu tym, którego brzmienie zostało przytoczone, sąd odsyłający zwraca się o dokonanie wykładni pojęcia „filii, agencji lub innego oddziału”, o którym mowa w art. 7 pkt 5 rozporządzenia, w okolicznościach takich jak okoliczności niniejszego sporu.

31. Uważam, że odpowiedź na wspomniane pytanie można wywieść z orzecznictwa Trybunału dotyczącego tego przepisu od czasu jego włączenia do konwencji brukselskiej z 1968 r.[8], jak wyjaśnię w dalszej części.

32. W zakresie, w jakim sąd odsyłający i niektórzy spośród uczestników postępowania prejudycjalnego sugerują mniej lub bardziej na marginesie, aby rozszerzyć dyskusję na inne przepisy w dziedzinie ubezpieczeń (dyrektywę Wypłacalność II), odniosę się również do owych przepisów.

A. Uwagi wstępne

33. Bezpośrednim poprzednikiem art. 7 pkt 5 rozporządzenia był art. 5 pkt 5 rozporządzenia (WE) nr 44/2001[9], a z kolei poprzednikiem tego przepisu był art. 5 pkt 5 konwencji brukselskiej z 1968 r. Brzmienie rzeczonego przepisu pozostało niezmienione.

8 Konwencja brukselska z 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32; tekst skonsolidowany: Dz.U. 1998, C 27, s. 1).

9 Rozporządzenie Rady z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).

34. Trybunał dokonał wykładni wymienionych trzech przepisów w wyrokach, które doprowadziły do powstania utrwalonego orzecznictwa [10], z którym, logicznie rzecz ujmując, odpowiedź na niniejsze odesłanie prejudycjalne powinna być zgodna. W ten sposób zapewnia się ciągłość wykładni tego aktu prawnego oraz poprzedzających go aktów zgodnie z motywem 34 rozporządzenia.

35. Artykuł 7 pkt 5 rozporządzenia jest zawarty w sekcji 2 („Jurysdykcja szczególna") rozdziału II. Ma on ponadto zastosowanie do sporów dotyczących ubezpieczenia, a dokładniej do sporów objętych zakresem stosowania sekcji 3 („Jurysdykcja w sprawach dotyczących ubezpieczenia") tego samego rozdziału, jeżeli takie spory spełniają wymagane przesłanki [11]. Wynika to z zastrzeżenia zawartego w art. 10 rozporządzenia [12].

36. Kryteria wykładni art. 7 pkt 5 rozporządzenia, które przedstawię poniżej, nie różnią się w zależności od tego, czy w danym sporze jedna strona znajduje się na słabszej pozycji niż druga strona: okoliczność ta pozostaje bez wpływu na sposób, w jaki przepis ów powinien być rozumiany lub stosowany [13].

37. Moje zdanie będzie zatem takie samo, niezależnie od tego, czy Trybunał udzieli na pierwsze pytanie prejudycjalne odpowiedzi twierdzącej, czy też udzieli odpowiedzi przeczącej i orzeknie, że sekcja 3 rozdziału II rozporządzenia ma zastosowanie w postępowaniu głównym. W tym drugim przypadku powód może skorzystać z jurysdykcji określonej w art. 7 pkt 5 rozporządzenia na mocy odesłania wewnętrznego zawartego w art. 10 tego rozporządzenia.

B. Artykuł 7 pkt 5 rozporządzenia

1. Orzecznictwo Trybunału

38. Artykuł 7 pkt 5 rozporządzenia zawiera przepis dotyczący jurysdykcji szczególnej, stanowiący odstępstwo od zasady, zgodnie z którą jurysdykcję międzynarodową posiadają w pierwszej kolejności sądy miejsca zamieszkania pozwanego.

39. Jako taki przepis dotyczący jurysdykcji szczególnej podlega wykładni w sposób zawężający, która nie powinna wykraczać poza przypadki wyraźnie przewidziane w rozporządzeniu [14].

40. Wykładnia przepisu powinna być ponadto autonomiczna [15].

10 Sentencja niektórych wyroków jest wyraźnie uzależniona od okoliczności danej sprawy; zob. wyroki: z dnia 18 marca 1981 r., Blanckaert & Willems (139/80, EU:C:1981:70; zwany dalej „wyrokiem Blanckaert & Willems"); z dnia 9 grudnia 1987 r., SAR Schotte (218/86, EU:C:1987:536; zwany dalej „wyrokiem SAR Schotte"). Nie przeszkodziło to w wypracowaniu ogólnych kryteriów kładących nacisk, po pierwsze, na stosunki między podmiotami zagranicznym i miejscowym oraz ich postrzeganie przez osoby trzecie; po drugie, na bliskość między przedmiotem sporu a sądem (zob. pkt 38 i nast. niniejszej opinii).

11 Przesłanek tych nie spełniają spory, w których powód jest przedsiębiorcą w danej dziedzinie: zob. wyrok z dnia 31 stycznia 2018 r., Hofsoe (C-106/17, EU:C:2018:50).

12 Artykuł 17 ust. 1 i art. 20 ust. 1 rozporządzenia pozwalają również na stosowanie art. 7 pkt 5 do sporów dotyczących, odpowiednio, niektórych umów zawartych przez konsumenta i indywidualnych umów o pracę.

13 Potwierdza to wyrok z dnia 19 lipca 2012 r., Mahamdia (C-154/11, EU:C:2012:491), w odniesieniu do art. 18 rozporządzenia nr 44/2001 (obecnie art. 20 rozporządzenia).

14 Wyrok z dnia 5 lipca 2018 r., flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, zwany dalej „wyrokiem flyLAL-Lithuanian Airlines", pkt 26, 62).

15 Wyrok z dnia 22 listopada 1978 r., Somafer (33/78, EU:C:1978:205, zwany dalej „wyrokiem Somafer", pkt 8).

41. Podobnie jak wszystkie przepisy dotyczące jurysdykcji szczególnej przewidziane w art. 7 rozporządzenia, przepis ustanowiony w jego pkt 5 jest oparty na istnieniu łącznika wynikającego ze szczególnie ścisłego związku pomiędzy sporem a sądami, którym może on zostać przedłożony do rozpoznania. Bliskość ta uzasadnia przyznanie jurysdykcji ze względu na prawidłowe sprawowanie wymiaru sprawiedliwości oraz sprawną organizację postępowania [16].

42. W celu ustalenia, czy powództwo dotyczące działalności filii, agencji lub innego oddziału przedsiębiorstwa znajdujących się w jednym państwie członkowskim wykazuje wystarczający związek z innym państwem [17], orzecznictwo Trybunału wymaga dwóch elementów: a) jednego, który określę jako „element subiektywny", dotyczącego podmiotów prowadzących spór; oraz b) drugiego, który określę jako „element obiektywny", odnoszącego się do działalności leżącej u podstaw sporu.

43. Ustalenie istnienia filii, agencji lub innego oddziału (w rozumieniu art. 7 pkt 5 rozporządzenia) jest zadaniem wymagającym szczególnego rodzaju oceny okoliczności faktycznych [18], która jest również niezbędna do dokonania oceny, czy związek pomiędzy sporem a działalnością filii, agencji lub oddziału jest wystarczający.

44. To zadanie ustalenia okoliczności faktycznych, w zakresie, w jakim ma ono charakter oceny ad casum, należy nie do Trybunału, lecz do sądu krajowego.

a) Element subiektywny

45. Pojęcia „filii", „agencji" lub „innego oddziału" [19] zakładają istnienie ośrodka działalności lub „jednostki działalności" sprawiającej wrażenie trwałości, jako przedłużenia głównego przedsiębiorstwa [20].

46. Ów ośrodek działalności powinien posiadać kierownictwo i być materialnie wyposażony, aby mógł prowadzić działalność gospodarczą z udziałem osób trzecich, tak aby te osoby trzecie, „choć wiedzą, że w razie potrzeby nawiązana zostanie więź prawna z przedsiębiorstwem głównym, nie musiały zwracać się bezpośrednio do takiego przedsiębiorstwa głównego" [21].

47. W działalności podmiotu działającego jako „filia", „agencja" lub „inny oddział" przedsiębiorstwa głównego można wyróżnić dwie sfery: wewnętrzną i zewnętrzną.

48. Trybunał, który uznaje, że obie te sfery są istotne [22], przywiązuje szczególną wagę do wrażenia, jakie tworzą te dwa podmioty poprzez swoje zachowanie, jako czynnika pozwalającego na ustalenie ścisłego związku pomiędzy późniejszymi sporami a sądem rozpoznającym owe spory [23].

16 Zobacz sprawozdanie P. Jenarda dotyczące konwencji brukselskiej z 1968 r. (Dz.U. 1979, C 59, s. 22) i motyw 16 rozporządzenia. Motyw ów odnosi się do jurysdykcji alternatywnych „ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego sprawowania wymiaru sprawiedliwości". Wskazuje on ponadto, że istnienie wspomnianego ścisłego związku „powinno zagwarantować pewność prawną oraz uniknięcie […] pozywania pozwanego przed sąd państwa członkowskiego, którego pozwany nie mógł rozsądnie przewidzieć".

17 Państwem, w którym znajduje się filja, agencja lub oddział.

18 Przypomniał o tym rzecznik generalny M. Bobek w swojej opinii w sprawie flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:136, pkt 134).

19 W kontekście art. 7 pkt 5 rozporządzenia Trybunał nie dokonuje rozróżnienia pomiędzy tymi trzema pojęciami: wyrok z dnia 6 października 1976 r., De Bloos (14/76, EU:C:1976:134, pkt 21).

20 Wyroki: Somafer, pkt 11, 12; Blanckaert & Willems, pkt 11; flyLAL-Lithuanian Airlines, pkt 59; postanowienie z dnia 19 listopada 2019 r., INA i in. (C-200/19, niepublikowane, EU:C:2019:985, pkt 35).

21 Wyroki: Somafer, pkt 12; SAR Schotte, pkt 10; z dnia 6 kwietnia 1995 r., Lloyd's Register of Shipping (C-439/93, EU:C:1995:104, pkt 18).

22 Wyrok SAR Schotte, pkt 16: „ścisły związek pomiędzy sporem a sądem, któremu jest on przedłożony do rozpoznania, należy oceniać nie tylko w świetle stosunków prawnych istniejących między osobami prawnymi mającymi siedzibę w różnych umawiających się państwach, lecz także przy uwzględnieniu sposobu, w jaki te dwa przedsiębiorstwa postępują w swoich stosunkach gospodarczych i występują wobec osób trzecich w swojej działalności handlowej".

23 Wyrok z dnia 6 kwietnia 1995 r., Lloyd's Register of Shipping (C-439/93, EU:C:1995:104, pkt 19): „filie, agencje lub wszelkie inne podmioty zależne są podmiotami, które mogą być głównymi, a nawet wyłącznymi partnerami osób trzecich w negocjowaniu umów".

49. Zgodnie z tym kryterium i w odniesieniu do wykładni art. 7 pkt 5 rozporządzenia:

– Za filię, agencję lub oddział nie uznaje się „przedstawiciela handlowego (pośrednika) prowadzącego działalność na własny rachunek, który […] może swobodnie organizować zasadniczą część swojej działalności i określać czas pracy, jaki poświęca przedsiębiorstwu, które zobowiązuje się reprezentować, oraz któremu [owo przedsiębiorstwo] nie może uniemożliwiać jednoczesnego reprezentowania różnych konkurujących firm z tego samego sektora […] i który ponadto jedynie składa zamówienia w swojej spółce dominującej, nie uczestnicząc ani w należytym prowadzeniu, ani w wykonywaniu działalności” [24].

– Przepis ten ma natomiast zastosowanie do przedsiębiorstwa z siedzibą w państwie członkowskim, które „nie prowadząc działalności w formie filii, agencji lub oddziału pozbawionego autonomii w innym państwie, prowadzi [w tym państwie] działalność za pośrednictwem niezależnej spółki mającej tę samą nazwę i ten sam adres, która działa i dokonuje transakcji handlowych na jego rachunek i która jest wykorzystywana tak, jakby była przedłużeniem wspomnianego przedsiębiorstwa” [25].

b) Element obiektywny

50. W kontekście art. 7 pkt 5 rozporządzenia spór powinien dotyczyć czynności prawnych związanych z działalnością filii, agencji lub innego oddziału głównego przedsiębiorstwa lub zobowiązań zaciągniętych przez nie na rachunek tego głównego przedsiębiorstwa [26].

51. Zdaniem Trybunału sytuacja ta ma miejsce, w przypadku gdy spór wynika z transakcji filii, agencji lub oddziału. Natomiast stosowanie art. 7 pkt 5 rozporządzenia jest wykluczone, gdy brak jest informacji wykazujących udział wymienionych podmiotów w stosunku prawnym między stronami postępowania głównego [27].

52. Trybunał dodał w szczególności, że spór dotyczący odpowiedzialności deliktowej [28] może wynikać z działalności filii, jeżeli filia ta „rzeczywiście uczestnicz[y] w niektórych czynnościach składających się na czyn niedozwolony” [29].

2. Zastosowanie omawianego orzecznictwa w sporze

a) Właściwy podmiot w rozumieniu art. 7 pkt 5 rozporządzenia

53. Z akt sprawy wynika, że w Polsce Gefion reprezentują dwie spółki: Polins i Crawford Polska.

24 Wyrok Blanckaert & Willems, pkt 12, 13.

25 Wyrok SAR Schotte, pkt 17. Nie dostrzegam między tym wyrokiem a wyrokiem Blanckaert & Willems sprzeczności, a jedynie dwa konkretne zastosowania tej samej zasady. W sprawie rozstrzygniętej drugim z wymienionych wyroków przedstawiciel handlowy nie pozostawał w stosunku zależności od innego przedsiębiorstwa w sferze wewnętrznej, a ponadto świadczące o tym wrażenie nie istniało w sferze zewnętrznej, w przeciwieństwie do tego, co miało miejsce w wyroku SAR Schotte.

26 Wyroki: Somafer, pkt 11, 13; z dnia 19 lipca 2012 r., Mahamdia (C-154/11, EU:C:2012:491, pkt 48); flyLAL-Lithuanian Airlines, pkt 59; postanowienie z dnia 19 listopada 2019 r., INA i in. (C-200/19, niepublikowane, EU:C:2019:985, pkt 35).

27 Wyrok z dnia 11 kwietnia 2019 r., Ryanair (C-464/18, EU:C:2019:311, pkt 34, 35).

28 Kwalifikacja powództwa CNP przeciwko Gefion jako dotyczącego „czynu niedozwolonego” na gruncie rozporządzenia jest bezsporna.

29 Wyrok flyLAL-Lithuanian Airlines, pkt 63.

54. Zdaniem sądu odsyłającego okoliczność ta powoduje trudności w ustaleniu, który dokładnie podmiot jest odpowiedzialny za likwidację szkody, oraz w odniesieniu do prowadzenia procesu sądowego przeciwko zakładowi ubezpieczeń [30].

55. Mimo iż obawy te są słuszne, ich rozpatrywanie nie jest przedmiotem żądanej ode mnie opinii, która powinna ograniczać się do wykładni art. 7 pkt 5 rozporządzenia [31].

56. Ważne jest natomiast, aby ustalić z całą pewnością, któremu z podmiotów reprezentujących zakład ubezpieczeń w Polsce przypisuje się działalność leżącą u podstaw sporu. Weryfikacja czynników definiujących filię, agencję lub inny oddział, o których mowa w art. 7 pkt 5 rozporządzenia, powinna być dokonywana w odniesieniu do tego właśnie podmiotu.

57. Postanowienie odsyłające nie jest w tej kwestii tak jasne, jak by można było tego oczekiwać. Jestem jednak skłonny uznać, że owym przedsiębiorstwem jest Crawford Polska. Można to wywnioskować z postanowienia odsyłającego, z którego wynika ponadto, że u podstaw sporu leży likwidacja szkody dokonana właśnie przez Crawford Polska [32].

58. Z zastrzeżeniem dokonania weryfikacji, która ostatecznie jest zadaniem sądu odsyłającego, przyjmę zatem założenie, że spółka Crawford Polska jest właściwym podmiotem w ramach art. 7 pkt 5 rozporządzenia.

b) Kwalifikacja spółki Crawford Polska i ocena jej zachowania

59. Odpowiedź na drugie pytanie prejudycjalne wymaga wyjaśnienia, po pierwsze, czy Crawford Polska spełnia przesłanki filii, agencji lub innego oddziału w rozumieniu art. 7 pkt 5 rozporządzenia, a po drugie, jaki był stopień jej czynnego udziału w okolicznościach faktycznych leżących u podstaw sporu w postępowaniu głównym.

60. Oba te aspekty mają wyraźny charakter faktyczny, który jedynie sąd odsyłający, ze względu na jego znajomość okoliczności faktycznych, jest w stanie zweryfikować. Ograniczę się zatem do dokonania kilku uściśleń.

61. Pierwsze z nich dotyczy sprzeciwu Gefion wobec zakwalifikowania Crawford Polska jako filii, agencji lub innego oddziału, gdyż spółka ta jest niezależnym podmiotem odpowiedzialnym za likwidację szkód na rachunek większej liczby ubezpieczycieli i innych podmiotów [33].

62. W mojej ocenie żaden z wymienionych dwóch czynników (niezależność i brak wyłączności) nie prowadzi do odstąpienia od stosowania art. 7 pkt 5 rozporządzenia, jeżeli inne elementy łącznie tworzą charakterystyczne wrażenie dla celów przepisu, a podmiot zależny jest ponadto wyposażony materialnie, aby prowadzić działalność gospodarczą z udziałem osób trzecich.

30 Punkt 24 postanowienia odsyłającego. Jako dowód na wspomniane trudności Sąd Rejonowy w Białymstoku powołuje się na pytanie prejudycjalne zadane w ramach innego postępowania, również przeciwko Gefion, które doprowadziło do wydania wyroku z dnia 27 lutego 2020 r., Corporis (C-25/19, EU:C:2020:126; zwanego dalej „wyrokiem Corporis").

31 Przyznaję, że wyodrębnienie działalności ubezpieczeniowej w sposób, w jaki wydaje się to czynić Gefion, mogłoby mieć wpływ na możliwość zastosowania przepisu: na przykład dlatego, że utrudnia odbiorcom dostrzeżenie, że lokalne przedsiębiorstwo jest przedłużeniem głównego przedsiębiorstwa. Jednakże wykładnia art. 7 pkt 5 rozporządzenia musi być zawężająca; jego własne brzmienie ogranicza ponadto elementy, od których zależy jego zastosowanie, do tych, które dotyczą konkretnego sporu. Innymi słowy: dla celów jego ratio legis i zgodnie z owym ratio legis (istnienie ścisłego związku pomiędzy sporem a sądem) istotna jest nie każda obecność pozwanego w państwie członkowskim, lecz jedynie obecność podmiotu, który bierze udział w działalności leżącej u podstaw sporu.

32 Zdaniem Komisji, która wychodzi z tego samego założenia, pytanie sądu odsyłającego odnosi się do wspomnianego podmiotu. Uważam, że jest to prawdopodobne, w szczególności w świetle pkt 26 i 28 postanowienia odsyłającego.

33 Uwagi Gefion, pkt 20, 21. W tym kontekście Gefion przedstawia swoje własne uwagi na temat art. 152 dyrektywy Wypłacalność II, sugerując, że zgodnie z tym przepisem taki podmiot nigdy nie jest filią, agencją lub oddziałem, o których mowa w art. 7 pkt 5 rozporządzenia. Rozpatrzę powyższą kwestię w dalszej kolejności.

63. Podzielam zatem ocenę sądu odsyłającego i Komisji [34], w oparciu o następujące informacje dotyczące statusu i działalności Crawford Polska:

– Ma ona formę spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, w związku z czym zgodnie z prawem polskim posiada ona zarząd (posiada zatem kierownictwo).

– Reprezentuje ona interesy Gefion w Polsce i podkreśla w swojej korespondencji, że działa na rachunek Gefion, której jest przedstawicielem.

– Na podstawie pełnomocnictwa udzielonego jej w 2016 r. Crawford Polska przysługują pełne kompetencje do prowadzenia działalności w zakresie rozpatrzenia i zaspokojenia roszczeń ze skutkami prawnymi dla ubezpieczyciela, w związku z czym osoby trzecie nie muszą zwracać się bezpośrednio do Gefion w sprawach dotyczących tej działalności.

64. Logiczne jest ponadto założenie, że Crawford Polska jest wyposażona materialnie, co jest wymagane do prowadzenia tej działalności. To właśnie ten element jest niezbędny do zakwalifikowania jej jako „ośrodka działalności sprawiającego wrażenie trwałości, jako przedłużenia głównego przedsiębiorstwa" w rozumieniu art. 7 pkt 5 rozporządzenia. Sąd odsyłający powinien wyrobić sobie w tym względzie własne zdanie, uzyskując w razie potrzeby istotne informacje zgodnie ze swoim porządkiem prawnym.

65. Moja druga uwaga dotyczy udziału Crawford Polska w działalności leżącej u podstaw sporu, a mianowicie w rozpatrzeniu i zaspokojeniu roszczeń, a także decyzji o wypłacie odszkodowania jedynie w odniesieniu do części dochodzonej kwoty.

66. Zgodnie z opisem stanu faktycznego przedstawionym przez sąd odsyłający decyzję tę, kluczową dla powstania sporu, podjęła Crawford Polska (a nie Gefion) [35]. Jeżeli okoliczność ta się potwierdzi, to należy wyciągnąć wniosek, że Crawford Polska nie była zwykłym pośrednikiem, który tylko przekazuje informacje, lecz że aktywnie przyczyniła się ona do sytuacji prawnej, która doprowadziła do powstania sporu.

67. Tym samym Crawford Polska spełniła przesłanki pozwalające na przyznanie jurysdykcji międzynarodowej sądom państwa, w którym ma ona siedzibę, w celu rozpoznania powództwa ubezpieczonego (lub jego następców prawnych) przeciwko Gefion.

68. Z uwagi na powyższe istnieje wystarczająca podstawa do udzielenia odpowiedzi na drugie pytanie prejudycjalne w brzmieniu, w jakim zostało ono sformułowane. Dodatkowe uwagi na temat wpływu dyrektywy Wypłacalność II nie powinny być konieczne. Odniosę się do tego wpływu wyłącznie w trosce o kompletność analizy, a także aby nie pozostawiać bez odpowiedzi uwag na piśmie przedstawionych przez niektóre podmioty w ramach niniejszego odesłania.

C. Wpływ dyrektywy Wypłacalność II na wykładnię art. 7 pkt 5 rozporządzenia

69. Sąd odsyłający (na marginesie), Gefion i Komisja powołują się na art. 145 i 152 dyrektywy Wypłacalność II jako przepisy, które mogłyby mieć wpływ na rozstrzygnięcie sporu.

34 Postanowienie odsyłające, pkt 26, i uwagi Komisji, pkt 56, 58, 60. W tym samym kontekście sąd odsyłający i Komisja powołują się na art. 145 dyrektywy Wypłacalność II, który również przeanalizuję w dalszej części.

35 Punkt 5 postanowienia odsyłającego.

70. Uwagi Gefion i Komisji wskazują na związek między tymi przepisami a art. 7 pkt 5 rozporządzenia. Dokładniej rzecz ujmując:

– Z argumentów Komisji wydaje się wynikać [36], iż jej zdaniem jeżeli zakład ubezpieczeń prowadzi działalność gospodarczą w innym państwie poprzez „stałą obecność" w rozumieniu art. 145 dyrektywy Wypłacalność II [37],to oznacza to istnienie filii, agencji lub oddziału w rozumieniu art. 7 pkt 5 rozporządzenia [38].

– Gefion twierdzi, że wyznaczenie przedstawiciela na podstawie art. 152 dyrektywy Wypłacalność II nie daje możliwości pozwania zakładu ubezpieczeń zgodnie z art. 7 pkt 5 rozporządzenia. Gefion wskazuje, że sam art. 152 ust. 3 wyklucza zakwalifikowanie przedstawiciela jako „oddziału" w rozumieniu art. 145 dyrektywy Wypłacalność II [39].

71. Z kolei sąd odsyłający sugeruje, że kwalifikacja podmiotu w rozumieniu dyrektywy Wypłacalność II pozwala na wyciągnięcie wniosku, iż „Crawford Polska […] powinna być traktowana jak »inny oddział« pozwanej [Gefion] w rozumieniu art. 7 pkt 5 rozporządzenia […]" [40].

72. W dalszej części zbadam powyższe argumenty, przypominając jednak, że wypowiedziałem się już na temat wykładni art. 7 pkt 5 rozporządzenia, która powinna być autonomiczna z punktu widzenia jego systematyki i celów.

1. „Stała obecność" i „przedstawiciel" w dyrektywie Wypłacalność II

73. Zgodnie z dyrektywą Wypłacalność II prowadzenie działalności ubezpieczeniowej przez zakład ubezpieczeń mający siedzibę w jednym państwie członkowskim, który zamierza prowadzić tę działalność w innym państwie członkowskim, podlega pewnym formom kontroli [41], które różnią się w zależności od formuły wybranej przez ów zakład.

74. Zakład ubezpieczeń zamierzający rozszerzyć swoją działalność w ramach *swobody przedsiębiorczości* jest zobowiązany powiadomić organy nadzoru państwa członkowskiego siedziby o zamiarze rozpoczęcia działalności w innym państwie i przekazania im informacji wymaganych w art. 145 dyrektywy [42].

75. Na tej podstawie organy nadzoru państwa siedziby analizują możliwość podjęcia działalności przez oddział. Jeśli ocena jest pozytywna, organy te przekazują informacje określone w art. 146 ust. 1 dyrektywy [43]. Zakład ubezpieczeń może wówczas rozpocząć działalność transgraniczną w państwie przyjmującym za pośrednictwem oddziału lub równoważnej mu formy stałej obecności.

36 Użyłem zwrotu „wydaje się wynikać", ponieważ Komisja w rzeczywistości nie stwierdza wyraźnie automatycznej korelacji między tymi dwoma pojęciami.

37 Na podstawie tego przepisu zakład ubezpieczeń jest zobowiązany powiadomić organy nadzoru państwa członkowskiego siedziby o zamiarze utworzenia oddziału na terytorium innego państwa, a także przekazać określone informacje. Zgodnie z ust. 1 tego artykułu „[k]ażda forma stałej obecności zakładu na terytorium państwa członkowskiego jest traktowana w taki sposób jak oddział, nawet jeśli obecność ta nie przyjmuje formy oddziału, ale polega jedynie na posiadaniu biura zarządzanego przez personel zakładu lub przez niezależną osobę, która posiada, tak jak przedstawicielstwo, stałe upoważnienie do działania w imieniu zakładu".

38 Punkt 61 uwag Komisji.

39 Uwagi Gefion, pkt 21. Gefion twierdzi, że jej działalność w Polsce jest wykonywana w ramach korzystania ze swobody świadczenia usług, ponieważ przesłanki wymagane w dyrektywie Wypłacalność II zostały spełnione, przy czym duńskie ani polskie organy nadzoru nie wyraziły żadnych zastrzeżeń. Dodaje ona, że argument ten jest wystarczający dla zakwestionowania możliwości zastosowania art. 7 pkt 5 rozporządzenia.

40 Punkt 28 in fine postanowienia odsyłającego.

41 Zgodnie z motywem 11 dyrektywy Wypłacalność II dyrektywa ta ma na celu doprowadzenie do „harmonizacji w stopniu koniecznym i wystarczającym do wzajemnego uznawania zezwoleń oraz systemów nadzoru", tak aby jedno zezwolenie było ważne w całej Wspólnocie, a nadzór nad zakładem był sprawowany przez państwo członkowskie pochodzenia.

42 Informacje te obejmują między innymi przewidywane rodzaje działalności, strukturę organizacyjną oddziału oraz nazwisko osoby, która w jego ramach jest upoważniona do zaciągania zobowiązań wobec osób trzecich na rachunek ubezpieczyciela.

43 Organom nadzoru państwa przyjmującego i samemu zakładowi ubezpieczeń. Organy nadzoru państwa siedziby poświadczają ponadto, że zakład ubezpieczeń posiada pokrycie kapitałowego wymogu wypłacalności i minimalnego wymogu kapitałowego.

76. Jeżeli zakład ubezpieczeń zdecyduje się prowadzić działalność poza państwem siedziby w ramach *swobody świadczenia usług*, powinien on również powiadomić o swoim zamiarze organy nadzoru tego państwa [44].

77. W szczególnej dziedzinie ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych dyrektywa wymaga ponadto, aby zakład ubezpieczeń wyznaczył „przedstawiciela mającego stałe miejsce zamieszkania lub siedzibę na [terytorium przyjmującego państwa członkowskiego], który zbiera wszelkie niezbędne informacje związane z roszczeniami i ma odpowiednie pełnomocnictwa wystarczające do reprezentowania zakładu wobec poszkodowanych, którzy mogą dochodzić odszkodowań, w tym również obejmujące wypłatę odszkodowań, a także do reprezentowania go lub umożliwienia reprezentowania go przed sądami i organami tego państwa członkowskiego w zakresie tych roszczeń" (art. 152).

78. W związku z tym osoby dochodzące roszczeń z tytułu zdarzeń zaistniałych na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego, związanych z ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych, nie znajdują się w sytuacji mniej lub bardziej korzystnej w zależności od formuły wybranej przez zakład ubezpieczeń.

79. Z punktu widzenia tych szczególnych celów bez znaczenia jest zatem to, czy zakład ubezpieczeń działa w ramach świadczenia usług, czy za pośrednictwem oddziału (filii lub równoważnej jej formy stałej obecności) w przyjmującym państwie członkowskim, w którym powstała szkoda [45].

80. Dyrektywa Wypłacalność II ani nie jest zbyt jasna, jeśli chodzi o „stałą obecność", ani też nie reguluje szczegółowo statusu prawnego przedstawiciela zakładu ubezpieczeń [46], poza tym, że wskazuje, iż musi on mieć odpowiednie pełnomocnictwa wystarczające do reprezentowania zakładu zarówno wobec poszkodowanych, którzy mogą dochodzić odszkodowań, jak i przed sądami i innymi organami w zakresie tych roszczeń.

81. Jednakże pośrednio, poprzez art. 145 (dotyczący stałej obecności) i art. 152 (dotyczący przedstawiciela) dyrektywa ta dostarcza pewnych elementów, które przyczyniają się do określenia granic owych pojęć:

– Stała obecność niekoniecznie musi przybrać formę oddziału. Można ją zrównać z oddziałem, jeżeli polega na posiadaniu biura zarządzanego przez personel przedsiębiorstwa głównego lub przez niezależną osobę, która posiada, tak jak przedstawicielstwo, upoważnienie do działania na rachunek przedsiębiorstwa. W obu przypadkach stała obecność powinna się cechować posiadaniem uprawnień do zaciągania zobowiązań wobec osób trzecich na rachunek zakładu ubezpieczeń.

– Zadania przedstawiciela nie pozwalają na automatyczne zrównanie go z oddziałem: zgodnie z art. 152 ust. 3 dyrektywy Wypłacalność II „[w]yznaczenie przedstawiciela nie stanowi samo przez się otwarcia oddziału do celów art. 145" [47].

82. Do powyższych elementów dochodzą te, które orzecznictwo Trybunału ukształtowało w związku z odesłaniami prejudycjalnymi. Przedstawię je szczegółowo w dalszej części, gdyż wskażę, w jaki sposób przyczyniają się one do ukształtowania mojego przekonania, że wspomniane pojęcia nie są zbieżne z pojęciami określonymi w art. 7 pkt 5 rozporządzenia.

44 Artykuł 148 ust. 1 dyrektywy Wypłacalność II stanowi, że w takim przypadku organy nadzoru państwa siedziby są zobowiązane przekazać określone informacje organom nadzoru państwa członkowskiego, na terytorium którego zakład ubezpieczeń zamierza prowadzić działalność.

45 Artykuł 151 dyrektywy Wypłacalność II. Zobacz wyrok Corporis, pkt 35.

46 Zobacz podobnie wyrok Corporis, pkt 37: „przepis ten [art. 152 ust. 1 akapit pierwszy dyrektywy Wypłacalność II] nie określa dokładnego zakresu uprawnień przyznanych w tym celu przedstawicielowi zakładu ubezpieczeń".

47 Zgodnie z art. 152 ust. 2 „[p]rzyjmujące państwo członkowskie nie wymaga od przedstawiciela, aby podejmował działania w imieniu zakładu […], który go wyznaczył, inne niż przewidziane w ust. 1".

2. Związek między oddziałem lub równoważną mu formą stałej obecności i przedstawicielem a art. 7 pkt 5 rozporządzenia

a) „Stała obecność" jako „filia, agencja lub inny oddział"

83. Dla celów art. 7 pkt 5 rozporządzenia filia, agencja lub oddział jest ośrodkiem działalności posiadającym kierownictwo i materialnie wyposażonym w celu prowadzenia działalności gospodarczej z udziałem osób trzecich zaciągając zobowiązania na rachunek głównego przedsiębiorstwa, sprawiającym wrażenie trwałości jako przedłużenia owego głównego przedsiębiorstwa.

84. Wykazanie tych przesłanek może okazać się prostsze, jeżeli zakład ubezpieczeń, w celu rozszerzenia swojej działalności na państwa członkowskie inne niż państwo jego siedziby, działa w ramach swobody przedsiębiorczości, dopełniwszy odpowiednich formalności, i tworzy oddział lub równoważną mu formę stałej obecności w rozumieniu art. 145 dyrektywy Wypłacalność II.

85. Gdy *oddział* znajdujący się w innym państwie członkowskim, który spełnia przesłanki określone w art. 145 dyrektywy Wypłacalność II, bierze udział w działaniach leżących u podstaw sporu przeciwko ubezpieczycielowi mającemu siedzibę w danym państwie członkowskim w imieniu i na rachunek tego ubezpieczyciela, zwykle i faktycznie istnieje również „filia", „agencja" lub „oddział" w rozumieniu art. 7 pkt 5 rozporządzenia [48].

86. Sytuacja ta wystąpi również, jeżeli – biorąc pod uwagę brzmienie art. 145 dyrektywy Wypłacalność II – zakład ubezpieczeń wybierze jako formułę wykonywania przysługującej mu swobody przedsiębiorczości formę *stałej obecności* o cechach zrównujących ją z oddziałem [49].

87. Jeżeli ta stała obecność polega „jedynie na posiadaniu biura zarządzanego przez personel zakładu lub przez niezależną osobę, która posiada, tak jak przedstawicielstwo, stałe upoważnienie do działania w imieniu zakładu" (art. 145 ust. 1 dyrektywy Wypłacalność II), nie ma nadmiernych trudności, aby uznać, że spełnia ona jednocześnie przesłankę określoną w art. 7 pkt 5 rozporządzenia:

– Orzecznictwo Trybunału dotyczące „stałej obecności" w ramach swobody przedsiębiorczości uznanej w art. 43 TFUE wymaga, aby stwierdzenie owej stałej obecności było możliwe „na podstawie elementów obiektywnych i możliwych do sprawdzenia, w szczególności w odniesieniu do fizycznego istnienia, w tym posiadania lokalu, personelu i wyposażenia" [50].

– Artykuł 145 ust. 2 dyrektywy Wypłacalność II wymaga, aby w celu utworzenia oddziału w innym państwie członkowskim zakład ubezpieczeń przekazał organom nadzoru państwa siedziby nazwisko osoby upoważnionej do zaciągania zobowiązań wobec osób trzecich na rachunek tego zakładu w ramach oddziału lub stałej obecności.

48 W niniejszej sprawie automatyczna równoważność między pojęciami „filii" („oddziału"), o których mowa w art. 7 pkt 5 rozporządzenia i w dyrektywie Wypłacalność II, nie została podniesiona. Mimo iż odpowiedź twierdząca narzuca się w sposób intuicyjny, pragnę przypomnieć, że w dyrektywie tej użyto pojęcia oddziału w różnych znaczeniach: jedno, ogólne, jest zawarte w art. 13 pkt 11, pod nagłówkiem „Definicje"; inne, szczególnego rodzaju, zostało użyte w rozumieniu art. 162 ust. 2 rozdziału IX tytułu I; kolejne zaś zostało użyte w rozumieniu art. 268 ust. 1 lit. b) tytułu IV. Zbadanie, czy wszystkie z tych znaczeń z definicji spełniają wymogi określone w rozporządzeniu, wykracza poza przedmiot niniejszej opinii.

49 Zrównania oddziału ze stałą obecnością dokonano już w wyroku z dnia 4 grudnia 1986 r., Komisja/Niemcy (205/84, EU:C:1986:463). Zostało ono następnie ustanowione przez prawodawcę, począwszy od art. 3 drugiej dyrektywy Rady 88/357/EWG z dnia 22 czerwca 1988 r. w sprawie koordynacji przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych odnoszących się do ubezpieczeń bezpośrednich innych niż ubezpieczenia na życie i ustanowienia przepisów ułatwiających skuteczne korzystanie ze swobody świadczenia usług oraz zmieniającej dyrektywę 73/239/EWG (Dz.U. 1988, L 172, s. 1).

50 Wyrok z dnia 26 października 2010 r., Schmelz (C-97/09, EU:C:2010:632, pkt 38).

88. Pozostaje kwestią otwartą, czy aby można było zakwalifikować stałą obecność jako „utworzenie oddziału" w rozumieniu dyrektywy Wypłacalność II, powinna ona spełniać inne przesłanki, a w szczególności czy musi ona podlegać kierownictwu i kontroli zakładu ubezpieczeń oraz czy musi prowadzić działalność w ramach wyłącznego lub w znacznej mierze przeważającego powiązania z zakładem ubezpieczeń [51].

89. W zakresie, w jakim jest to istotne w niniejszej sprawie, uważam, że nie ma potrzeby rozstrzygania tej dyskusji: w odniesieniu do stosowania art. 7 pkt 5 rozporządzenia te dwa elementy nie są decydujące.

90. Decydujące są natomiast, i to w sposób rozstrzygający, okoliczności, czy stała obecność równoważna oddziałowi posiada środki (kierownictwo, pomieszczenia, personel, wyposażenie) pozwalające na prowadzenie działalności oraz czy uczestniczyła ona w stosunku prawnym, z którego wynika spór, na zasadach określonych w przedstawionym powyżej orzecznictwie Trybunału [52].

91. W tym samym orzecznictwie podkreślono, jak przypomniałem, że bliskość pomiędzy sporem a sądem, przed którym wytoczono powództwo, powinna być oceniana nie tylko w zależności od stosunków prawnych istniejących między podmiotami mającymi siedzibę w różnych państwach członkowskich, lecz także przy uwzględnieniu sposobu, w jaki podmioty te postępują w swoich stosunkach gospodarczych i występują wobec osób trzecich w swojej działalności handlowej.

92. W związku z powyższym to właśnie połączenie wspomnianych czynników w konkretnym przypadku (a nie stopień kontroli sprawowanej przez zakład ubezpieczeń nad jednostkami znajdującymi się w państwie przyjmującym ani stopień wyłącznego powiązania tych jednostek z zakładem ubezpieczeń) pozwoli ustalić, czy istnieje ścisły związek pomiędzy sporem a sądem, przed którym wytoczono powództwo.

b) „Przedstawiciel", o którym mowa w art. 151 i 152 dyrektywy Wypłacalność II

93. Gdy zakład ubezpieczeń rozszerza swoją działalność gospodarczą na inne państwo członkowskie, korzystając ze swobody świadczenia usług, może się zdarzyć [53], że brak będzie materialnych oznak pozwalających na uznanie istnienia filii, agencji lub innego oddziału w rozumieniu art. 7 pkt 5 rozporządzenia.

94. W szczególnej dziedzinie ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych przedstawiciel, który ma zostać wyznaczony przez ubezpieczyciela w państwie przyjmującym, raczej nie będzie znajdował się u źródła sporu „wynikając[ego] z działalności filii, agencji lub innego oddziału" w rozumieniu art. 7 pkt 5 rozporządzenia, jeżeli ogranicza on swoją działalność do zadań wymienionych w art. 152 dyrektywy Wypłacalność II.

51 W komunikacie wyjaśniającym w sprawie swobody świadczenia usług i dobra ogólnego w sektorze ubezpieczeń (Dz.U. 2000, C 43, s. 5, na s. 9–12) Komisja stwierdza, że obie te przesłanki muszą być spełnione.

52 Punkty 38–52 niniejszej opinii.

53 Ponieważ korzystanie z tej swobody nie wyklucza pewnej stałej infrastruktury usługodawcy w państwie usługobiorcy (wyrok z dnia 30 listopada 1995 r., Gebhard, C-55/94, EU:C:1995:411), nie wykluczam, że w odniesieniu do określonego podmiotu spełniona będzie przesłanka dotycząca sprawianego wrażenia, wymagana do zastosowania rzeczonego przepisu. W takim przypadku osoba trzecia będzie mogła wytoczyć powództwo przeciwko ubezpieczycielowi w jurysdykcji, w której znajduje się wspomniana infrastruktura, w sporach dotyczących czynności związanych z działalnością tej infrastruktury.

95. Artykuł 152 ust. 4 dyrektywy Wypłacalność II upoważnia państwa członkowskie [54] do powierzenia temu samemu przedstawicielowi zadań w zakresie rozpatrzenia i zaspokojenia roszczeń przewidzianych w tym artykule oraz zadań, o których mowa w art. 21 dyrektywy 2009/103/WE [55]. W przepisie tym uznano zatem w sposób dorozumiany zgodność pomiędzy zadaniami jednego i drugiego przedstawiciela, która została również potwierdzona przez Trybunał [56].

96. Zrównanie tych dwóch rodzajów przedstawicieli oznacza, że co do zasady przedstawiciel, o którym mowa w art. 152 dyrektywy Wypłacalność II, jedynie otrzymuje i przekazuje informacje w celu ułatwienia likwidacji szkody oraz dokonuje wypłaty odszkodowania przyznanego przez zakład ubezpieczeń [57]. Ponadto jego rola w tych działaniach jest jedynie bierna.

97. W odniesieniu do przedstawiciela, o którym mowa w art. 4 dyrektywy 2000/26 (odpowiadającego przedstawicielowi, o którym mowa w art. 21 dyrektywy 2009/103), Trybunał orzekł, że jego uprawnienia polegają na zwykłym pośrednictwie: oferty odszkodowania są składane wyłącznie przez ubezpieczyciela [58].

98. Takie rozgraniczenie zadań jest spójne z art. 21 ust. 6 dyrektywy 2009/103, zgodnie z którym przedstawiciela wyznaczonego do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń „nie uważa się za […] jednostkę organizacyjną w rozumieniu rozporządzenia (WE) nr 44/2001”.

99. Pragnę przypomnieć, że wyznaczenie przedstawiciela przewidzianego w art. 152 dyrektywy Wypłacalność II, wymagane „[d]o celów, o których mowa w art. 151”, wynika z obowiązku, którego przestrzeganie musi zapewnić przyjmujące państwo członkowskie, aby zakład ubezpieczeń traktował w taki sam sposób osoby dochodzące roszczeń. Osoby te nie mogą znaleźć się w mniej korzystnej sytuacji ze względu na okoliczność, że ów zakład ubezpieczeń ubezpiecza ryzyko w ramach świadczenia usług, a nie za pośrednictwem oddziału.

100. Jednak jednakowe traktowanie nie sięga aż tak daleko, by narzucić wykładnię art. 7 pkt 5 rozporządzenia, która automatycznie obejmuje powództwa przeciwko zakładowi ubezpieczeń w państwie członkowskim, w którym zakład ten nie utworzył oddziału, z tego tylko powodu, że posiada on przedstawiciela wyznaczonego do rozpatrywania i zaspokajania roszczeń.

101. W związku z powyższym, teoretycznie rzecz ujmując, nie ma wystarczającej podstawy do zastosowania. 7 pkt 5 rozporządzenia do przedstawiciela wyznaczonego zgodnie z art. 152 dyrektywy Wypłacalność II, który jedynie wykonuje zadania, o których mowa w rzeczonym przepisie, w okolicznościach dotyczących ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych.

102. Aby zastosowanie miał art. 7 pkt 5 rozporządzenia, w przypadku gdy zakład ubezpieczeń posiada jedynie przedstawiciela wykonującego w państwie przyjmującym zadania określone w art. 152 dyrektywy Wypłacalność II, spełnione muszą być inne przesłanki pozwalające na przyznanie jurysdykcji międzynarodowej sądom innym niż sądy miejsca zamieszkania pozwanego [59].

54 W przypadku gdy nie wyznaczył go sam zakład.

55 Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 września 2009 r. w sprawie ubezpieczenia od odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych i egzekwowania obowiązku ubezpieczania od takiej odpowiedzialności (Dz.U. 2009, L 263, s. 11). Artykuł 152 dyrektywy Wypłacalność II nadal odnosi się w sposób dosłowny do art. 4 dyrektywy 2000/26/WE przejętego obecnie, z wyjątkiem ust. 7, w art. 21 dyrektywy 2009/103.

56 Wyroki: z dnia 10 października 2013 r., Spedition Welter (C-306/12, EU:C:2013:650, pkt 21, 23); z dnia 15 grudnia 2016 r., Vieira de Azevedo i in. (C-558/15, EU:C:2016:957, pkt 33), dotyczące przedstawiciela, o którym mowa w art. 21 dyrektywy 2009/103 (wówczas art. 4 dyrektywy 2000/26); Corporis, dotyczący przedstawiciela, o którym mowa w art. 152 dyrektywy Wypłacalność II.

57 Zadania te obejmują upoważnienie do odebrania pozwu przeciwko ubezpieczycielowi znajdującemu się w innym państwie członkowskim, w którym dochodzone jest odszkodowanie z tytułu wypadku drogowego, jak to wynika z wyroku Corporis.

58 Wyrok z dnia 15 grudnia 2016 r., Vieira de Azevedo i in. (C-558/15, EU:C:2016:957, pkt 25, 26).

59 Zobacz motyw 16 rozporządzenia.

103. Sytuacja taka może mieć miejsce w przypadku, gdy przedstawiciel spełnia przesłanki pozwalające na zakwalifikowanie go jako filii, agencji lub innego oddziału zakładu ubezpieczeń oraz gdy aktywnie uczestniczył on w działalności leżącej u podstaw powództwa osoby trzeciej przeciwko owemu zakładowi.

104. Ponadto nie można wykluczyć, że wykonywanie działalności ubezpieczeniowej poza państwem siedziby w ramach świadczenia usług wiązałoby się z powództwami przeciwko ubezpieczycielowi, które racjonalnie (pod względem jurysdykcji międzynarodowej) powinny móc zostać rozstrzygnięte w państwie innym niż państwo jego siedziby.

105. O ile równowaga między odpowiednimi prawami stron a prawidłowym sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości wyraża się przede wszystkim w zasadzie, zgodnie z którą pozwany podlega sądom swojego miejsca zamieszkania lub siedziby, o tyle w rozporządzeniu istnieją przysługujące powodowi rozwiązania alternatywne, takie jak wytoczenie powództwa w miejscu wystąpienia okoliczności faktycznych [60].

106. Rozporządzenie chroni ponadto powoda, który jest „stroną słabszą” w umowie ubezpieczenia, za pomocą przepisów szczególnych dotyczących jurysdykcji międzynarodowej (zawartych w sekcji 3 rozdziału II), niezwiązanych z rodzajem obecności zakładu ubezpieczeń na danym terytorium. Takie samo traktowanie jest zapewnione poszkodowanemu, któremu przysługuje bezpośrednie powództwo.

c) Zastosowanie w niniejszej sprawie

107. Gefion twierdzi, że prowadzenie przez nią działalności w Polsce stanowi przejaw swobody świadczenia usług, za zgodą organów nadzoru państwa siedziby i państwa przyjmującego.

108. Z uwag Komisji wynika jednak, że działalność Crawford Polska wchodzi w rzeczywistości w zakres swobody przedsiębiorczości. Wydaje się, że sąd odsyłający jest (w sposób dorozumiany) tego samego zdania.

109. Jak starałem się wyjaśnić, w ramach art. 7 pkt 5 rozporządzenia tytuł, na podstawie którego zakład ubezpieczeń prowadzi swoją działalność w państwie członkowskim, może równie dobrze świadczyć o tym, że faktycznie spełnione są przesłanki wymagane w owym artykule (co jest normalne w przypadku, gdy zakład ubezpieczeń działa w ramach swobody przedsiębiorczości), jak i o sytuacji odwrotnej (co ma miejsce co do zasady w przypadku, gdy zakład ubezpieczeń działa w ramach swobody świadczenia usług).

110. Pragnę podkreślić, że wspomniany tytuł nie przesądza w taki czy inny sposób o prawidłowym stosowaniu art. 7 pkt 5 rozporządzenia w świetle kryteriów, które w odniesieniu do jego wykładni wynikają z orzecznictwa Trybunału.

111. Zgodnie ze wspomnianymi kryteriami działalność Gefion w Polsce za pośrednictwem spółki Crawford Polska może uzasadniać jurysdykcję międzynarodową sądów polskich na warunkach, które już przedstawiłem, gdyż chodzi o spór wszczęty przez osoby trzecie przeciwko Gefion, wynikający z decyzji Crawford Polska, wiążącej wobec zakładu ubezpieczeń.

112. Okoliczność, że Gefion działała na podstawie art. 147 i nast. dyrektywy Wypłacalność II, nie jest zatem decydująca.

60 W odniesieniu do roszczenia takiego jak rozpatrywane w niniejszej sprawie, które ma charakter deliktowy.

V. Wnioski

113. W świetle powyższych uwag proponuję, aby na drugie pytanie prejudycjalne Sądu Rejonowego w Białymstoku (Polska) Trybunał odpowiedział w następujący sposób:

Artykuł 7 pkt 5 rozporządzenia (UE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że spółka handlowa z siedzibą w państwie członkowskim, działająca w ramach umowy z zakładem ubezpieczeń, którego siedziba znajduje się w innym państwie członkowskim, może zostać uznana za „filię, agencję lub inny oddział" tego zakładu ubezpieczeń, jeżeli, łącznie:

– prowadzi ona w państwie członkowskim działalność w zakresie naprawienia szkód majątkowych z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody powstałe w związku z ruchem pojazdów mechanicznych, ryzyko wystąpienia których ubezpiecza zakład ubezpieczeń;

– sprawia wrażenie przedłużenia zakładu ubezpieczeń; oraz

– posiada kierownictwo i materialne wyposażenie pozwalające jej na prowadzenie działalności gospodarczej z udziałem osób trzecich, w związku z czym osoby te, mimo iż wiedzą, że w razie potrzeby nawiązana zostanie więź prawna z zakładem ubezpieczeń, nie muszą zwracać się bezpośrednio do owego zakładu ubezpieczeń.